

Mina minnen

Den 19 juli 1922 föddes jag som dotter till John Bergqvist och hans hustru Edith.

Jag kom till världen på Sundsvalls BB. Familjen bodde då i Kvissleby där Pappa hade låtit bygga ett stort hus där han hade sin skräddarverkstad och Mamma en blomsteraffär. Strax innan jag föddes hade deras son Åke dött så mamma fick inte vara med på hans begravning. Åke blev bara två år. Pappa hoppades nog att han skulle få en ny son, så hans besvikelse blev säkert stor när det visade sig att jag var en flicka. 1923 brann vårt hus ner på grund av att grannen skulle bränna ner sitt garage men missbedömde vindriktningen. Han fick sitta inne några år för försäkringsbedrägeri. Den hemlösa familjen fick flytta in hos Farmor och Farfar i Njurundabommen. Där var det rätt trångt och när Mamma väntade Carin och ständigt mådde illa, beslöts att jag skulle flytta till Morfar och Mormor inne i Sundsvall. Dom bodde då i ett eget hus på Albäcksgatan. Där bodde även moster Ruth, Elin, Anna och Amy så jag blev väl omhändertagen. Morfar var 60 och Mormor 56 år gammal när jag första gången flyttade till dem. Efter några år sålde Morfar huset och vi flyttade till en hyresfastighet ägd av en fru Fagerskog på Fredsgatan. Inget av dessa hus finns i dag kvar. När sen moster Ruth och Olle gifte sig och fick en lägenhet i ett hus som låg alldeles intill, blev det allt oftare så att jag var hos dem. Mormor led av en sjukdom som heter ansiktsros och var ofta sängliggande. Hon tålde varken ljud eller ljus när hon var som sjukast, då var det inte lätt med en treåring i huset, följaktligen blev min vistelse hos Moster och Morbror allt tätare och längre. Moster Elin gifte sig med Hagbert och Anna gifte sig med Thure och Amy dog 1924. Morfar, som var byggmästare, byggde sig ett stort hus på Bergsgatan 88, tre våningar högt och med åtta lägenheter. Huset är försett med två separata ingångar, där det på nedre planet finns två lägenheter om tre rum och kök och hall och två med två rum och kök. På andra våningen finns två femrumslägenheter och längst upp två lägenheter om två rum och kök. Mellan de översta lägenheter låg vindsutrymmen för alla och i källaren fanns tvättstuga samt förråd. Husen på Albäcks och Fredsgatorna hade haft utedass, dit jag inte vågade gå ensam när det var mörkt. I Morfars hus hade alla lägenheterna både badrum och toalett så det var rena himmelriket att flytta dit. Det dröjde många år innan alla hus hade toalett inne. Mamma och pappa fick inte det förrän de byggde om Värsta när de hade bott där i många år. Mormor, morfar och jag bodde i två rum och kök på bottenvåningen och i trerumslägenheten vägg i vägg bodde Elin, Hagbert och Gunnar. Högst upp i samma ingång bodde Anna och Thure med sin lilla Kerstin. I femrumslägenheten på andra våningen bodde en familj Rantzén i alla år. Han var direktör för ett försäkringsbolag och de var mycket rara kom jag ihåg. Morfar och jag gick varje lördag ner till Stora Torget och handlade kött, ägg och grönsaker från böndernas stånd. Smör som såldes i lösvikt från stora drittlar, kaffe som maldes mens man väntade och sen något gott till mig. Vi gjorde allt tillsammans Morfar och jag, handlade, lagade mat, löste korsord i En rolig halvtimme och i Tidsfördriv och inte minst matade vi kattorna, det fann ett tjugutal som skulle ha mat varje dag. De bodde i en brädgård som låg nedanför huset. De fick strömming, som Morfar köpte av den fiskhandlare som kom var vecka och var från Björkö, ett fiskeläge som man passerar när man idag åker till Puttes sommarställe. När Mormor var sjuk, och det var hon ofta, fick vi äta inne hos moster Elin. Somrarna tillbringade vi i Silje där morfar hyrde hos en bonde som hette Westling. Vi bodde i deras drängstuga, två rum och kök. Dit kom ibland hela slakten och badade och spelade krocket. Det låg högt och

fritt och en bit nedanför flöt Selångersån, dit gick vi ner och badade. Jag har inget minne av att jag hade några lekkamrater under den tiden vi bodde på Bergsgatan. Varje sommar var jag ute hos Mamma och den växande familjen i Bergafjärden och den sommaren jag fyllde sju år stannade jag kvar hos dem och började i Kvissleby skola. Min första lärarinna hette Olga Henriksson och var jättesnäll tyckte vi alla. En av de första dagarna gav hon oss i uppgift att rita ett hus, jag frågade om det skulle vara ett en eller tvåvåningshus. Hon föreslog tvåvånings. Rita hus var jag van vid. Morfar gjorde ju inte annat och jag brukade sitta bredvid honom med ett eget litet ritbord, och med hjälp av linjal och passare ritade jag också hus. Tvåvåningshus var jobbiga för det var så noga att fönstren satt precis ovanför varandra, likaså måste spisarna vara där murstocken gick igenom huset. Huset måste också ha en trappa mellan våningarna, så jag blev inte så glad, men jag knåpade ihop två våningsplan, en framsida och en gavel och gick fram med den. Fröken såg mycket förvånad ut när hon tittade på teckningen och frågade vad min pappa var. "Han är skraddare" svarade jag sanningsenligt. Hon berättade sen för Mamma på skolavslutningen hur brydd hon blivit över mitt svar. Mamma gav henne en nöjaktig förklaring varför jag var så duktig på att rita hus och båda fick sig ett gott skratt. Fru Henriksson hade jag i småskolan och i tredje klass, "första stor" som man sade på den tiden, fick vi en manlig lärare. Elevantalet i skolan hade nu blivit så stort så kommunen beslöt att dela upp dem, så att de som bodde norr om Bryggerigatan, nuvarande Bankgatan, skulle flyttas över till Svartviks skola. Oturligt nog bodde vi just på norra sidan av den gatan så jag fick två och en halv kilometer till min skola, dessutom låg skolan en bit upp på Nolbyknölen, så det blev en jobbig skolväg för en nioåring. På den tiden fanns inga skolskjutsar, det var bara att gå så länge det var barmark, sen blev det spark eller skidor. Matbespisning var inte uppfunnen än så det gällde att inte glömma ta med mammas smörgåsar. Dessa blev mycket populära bland mina manliga klasskamrater, så oftast åt jag bara en smörgås under en hel skoldag. På den tiden var skoldagen från åtta till fem, på lördag gick vi till fyra. När jag kom hem hade alla, familjen, gesällerna och jungfrun redan ätit middag och resterna stod i en skål på kanten av vedspisen. Jag kom ihåg att det var skinn på såsen ibland och det tyckte jag inte om, så jag åt mycket lite. Jag var väl bortskämd från tiden hos Mormor och moster Ruth. Pappa tyckte att jag skulle föra den musikaliska traditionen vidare och lära mig spela piano. Ägaren av biografen Palladium, Gustaf Andersson, hade en pianist anställd, som under föreställningarna satt längst fram nedanför duken, i ett speciellt dike och klinkade fram passande musik, detta var innan ljudfilmen hade lanserats. Biljettpriset för barn att gå på matiné var tio öre. Pianisten vidtalades att lära mig spela. Han satt och hostade hela tiden och en dag fick vi höra att han lagts in på sanatoriet. Jag saknade pianospelandet mycket och försökte få Pappa att ta över inläringen, men han hade inte tid. Idag kan jag förstå det mycket väl. Han hade ett skradderi, med ibland tre gesäller att sysselsätta. Han spelade dels i sin egen jazzorkester "The six boys" dels i orkesterföreningen där han var förste violinist. Dessutom var han mycket aktiv i Njurunda idrottsförening, vars ordförande han var i några år och som under hans tid byggde Gumsikullen, en stor idrottsanläggning med bl a hoppbacke. För detta arbete erhöll han sedermera både Riksidrottsförbundets och Skidförbundets diplom. Idrottsförenings medlemmar verkade helst ha sina möten på skraddarverkstaden. Jag misstänker att en bidragande orsak var Mammans goda bullar, dom var dessutom gratis vilket de inte var på Hedbergs konditori där föreningen hade ett sammanträdesrum och skulle ha sina sammankomster. Jag förstår att han inte hade tid att lyssna till mitt

klinkande. Nog är det konstigt att ingen av oss syskon lärde oss traktera något instrument!

Efter ännu en vinters spark och skidåkning till Svartviks skola blev jag redigt förkyld med feber och en envis hosta som aldrig ville gå över. Vi gick till samhällets läkare Axel Skärgård (lämpligt namn på en läkare?) som sade att jag måste åka in till lasarettet i Sundsvall och röntga mina lungor, så han skrev en remiss. Mormor följde med oss på undersökningen och doktorn berättade att jag hade en fläck på ena lungan och var undernärdd. När vi kom ut i korridoren, sa Mormor: Nu stannar flickan hos mig i stan, skicka in hennes kläder! Idag förstår jag att Mamma måste ha blivit mycket ledsen, samtidigt som hon insåg att det var det bästa för mig. Från den stunden bodde jag aldrig mer i mitt föräldrahem förrän jag blev vuxen. När jag sent omsider blev frisk började jag i Gustaf Adolfsskolan, som låg endast två kvarter från morfars hus. Där fick jag en underbar "fröken" som hette Gunhild Dahl och läste snabbt ikapp mina klasskamrater. En nackdel med att byta skola blev för mig, att i Svartvik hade vi börjat läsa Norrlands geografi först och i min nya skola hade de börjat med Skåne och gått uppåt, så nu fick jag läsa norra Sverige en gång till, men det gjorde ju att jag framstod som ett ljus åtminstone i geografi och det var inte så dumt. Jag har lärt mig södra Sveriges geografi på egen hand och det har gått bra det också. Carin, som nu skulle börja i första stor tjuvade sig till att även hon skulle få gå i skolan inne i Sundsvall. Pappa, som var mycket svag för Carin, övertalade Elin att hon skulle få bo hos dem. Hennes sejour i skolan blev dock kort, redan efter en termin flyttade hon tillbaka till Njurunda. Själv träffade jag bara familjen på Bergafjärden och där tillbringade jag de flesta av min barndoms somrar. Detta underbara sommarställe som Pappa låtit bygga, ligger efter vägen till Björkönen och är fortfarande det enda hus som är beläget söder om vägen, alla andra ligger mellan vägen och havet. Det ursprungliga huset var en tvåvåningsvilla med två rum och kök nere, två stora sovrum samt ett litet, litet rum uppe. Det lilla rummet kallade vi barn "Kyffet". Det bestod av det utrymme som bildades mellan verandan och det spetsiga taket över den. Det var inte mer än 1.20 högt. Sängplatserna bestod av två madrasser som låg innanför uppstående skivor som spikats fast i golvet. Det hade ett litet fyrkantigt fönster ställt på högkant som gav oss en underbar utsikt ut över havet och genom det hade vi också koll på alla som kom och gick. Vi kunde också höra allt som sades när främmandet satt och åt på verandan. Det stora vardagsrummet, var möblerat med en allmogemöbel, som var blå med dalmålningar. Kistan och klockan som hörde till den finns hos Pyret ute i hennes stuga i Bergafjärden. Satt gästerna i vardagsrummet kunde vi se dem genom en liten glugg i trappan upp, den var säkert ditsatt för att Mamma skulle hålla koll på oss, men den lilla gardinen kunde dras åt sidan från insidan också så vi såg hela rummet. Det bästa med Kyffet var att ingen vuxen kunde komma in utan att krypa på knäna och det var det inte många som ville. Carin och jag sov där, men Pyret, som sov i sovrummet utanför, fick vara och leka där ibland. På nedre våningen låg också köket och en möblerbar hall med utgång till verandan. När vi hade jungfru låg hon i köket och när det åskade låg Carin hos henne. Carin var vansinnigt rädd för åskan. Om det inte fanns någon vuxen i närheten kröp hon in under bordet. Tack och lov har jag aldrig lidit av åskskräck, jag förstår nu att det måste vara besvärligt, men då tyckte jag hon var pjåskig. I huset fanns varken vatten eller el, men det rann en bäck med iskallt vatten vid tomtgränsen. Den kom från en tjärn som låg högre upp på berget. Pappa lät bygga en tvättstuga och ledde in en del av vattnet från bäcken igenom ett stort, långt kar av betong med hyllor i och med stänger över, där man kunde ställa karotter och hänga mjölkhämtare. Det var ett utmärkt fungerande kylskåp. Under stora huset fanns en kolsvart källare för grönsaker och

konserver. Pappa lät också bygga en lekstuga, modell stor. Den hade ett kök med riktig spis. I rummet fanns ett väggfast bord med pallar och fyra våningssängar. Stugan hade också en liten veranda med bänkar. Alla tyckte det var ett fantastiskt hus för att vara lekstuga, så snart hyrde Pappa ut den till familjen Bertholf Tolf, som hade två små barn och som sen hyrde den i många år. Tolf var en duktig gymnast och han lärde mig en massa trick, som att stå i brygga, att böja mig bakåt och ställa foten på huvudet. Vi hade uppvisningar, jag stod bland annat handstans på hans axlar. Det var då det! Vi barn fick en ny, mindre lekstuga. Den hade också bord och bänkar men ingen riktig spis. Ett jättesött litet snedskåp där vi hade vår dockservis. Utanför stod hundkojan där våra två Hamiltonstövare, Jack och Vira, bodde. Vårt "dass" var anpassat för både stora och små besökare, vilket gjorde att jag där lärde Putte läsa med hjälp av Sundsvalls tidning, som var vårt toapapper. Efter några år lät Pappa bygga till vårt hus med ett rum och kök på baksidan, samt ett hus uppe i skogen, som han också hyrde ut. Nu bodde fyra familjer där utan att trängas. Vi såg dem bara när de gick ner till stranden för att bada, och vi umgicks bara med Tolfs. Vistelsen på Bergafjärden var för oss barn en underbar tid med bad, lek och bärplockning. Under veckorna hade vi den kilometerlånga sandstranden för oss själva, en strand som passade bra för barn. Vattnet var långgrunt i minst 50 meter, sen kom en sandås som nästan nådde ytan och först därefter kom djupare vatten. Trots det kunde ett bad ha slutat riktigt illa för mig. En lekkamrat, Elna Schröder, som var några år äldre än jag och som kunde simma, hade av sin far, som hade bilverkstad, fått en innerslang till ett traktorhjul för att flyta på. Det vek hon ihop så vi båda kunde sitta som i en stol och så paddlade vi iväg ut på det djupa. Plötsligt välte hela ekipaget och jag sjönk till botten. Jag blev konstigt nog inte rädd och inte var det obehagligt. Solen lyste ner genom vattnet och det var mycket vackert. Plötsligt kom Elna nerdykande, tog tag i min baddräkt, drog upp mig på benen och in mot stranden. Där fick jag heligt lova att aldrig berätta för någon vad som hänt, gjorde jag det skulle hon aldrig leka med mig igen. Det dröjde många år innan jag berättade det för Mamma, då var både Elna och jag vuxna. Elna hade en underbar sångröst redan som barn och blev medlem av operakören i Stockholm. Pappa var den som lärde både Carin och mig att simma. Carin flöt som en kork och jag sjönk som en sten. Men vi lärde oss så småningom båda två. Mamma drev några somrar kafé- och kioskrörelse nere vid stranden. Jag kommer inte ihåg så mycket av detta, men en episod glömmar jag aldrig. Carin och jag lekte kring och i kiosken. Plötsligt stötte någon av oss till en låda med kokosbollar, den välte så alla bollarna ramlade ner i sanden. Olyckligtvis var Pappa där just då och han hade ett jäkla humör. Vi skulle äta upp alla bollar vi förstört, därmed basta! Men Mamma gick dit, tog händerna fulla med sand och hällde över bollarna. Då gick Pappa. Min tioårsdag glömmar jag inte heller. Mamma hade tagit bussen till stan för att handla present och gott till mig hade hon lovat. Jag höll mig hela dagen nere vid grinden för att inte missa när hon kom. Hon dröjde och dröjde. Inte förrän sent på kvällen kom hon, trött och ledsen. Hon berättade att hon hade varit tvungen att följa Mormor till lasarettet där hon hade lagts in. Visst var jag ledsen för att Mormor var dålig men ändå mest för att Mamma inte hade med sig någon present till mig. Mormor dog den 27 juli 1932, en vecka efter min födelsedag.

På hösten när skolan började flyttade jag till Moster och Morbror. Att jag var sommar åkte hem och träffade mina syskon var på gott och ont, det har jag förstått som vuxen. När jag bråkade eller inte lydde, hette det, "Varför skall du komma hem och ställa till bråk" och var jag olydig hos moster och morbror sa de: "Är du inte snäll får du flytta hem till Kvissle." Jag visste inte riktigt var jag hörde hemma. Jag vet att jag

många gånger grät när jag inte fick följa med Mamma när hon och syskonen åkte hem till Njurunda. Det var nog svårt för Mamma också, det förstår jag nu, men inte då. Det här gav mig en osäkerhetskänsla som jag burit med mig hela livet och som gjort att jag avskytt alla förändringar. Tur för mig brukar Börje säga!

Moster Ruth och morbror Olle hade nu flyttat till ett hus som bara låg 100 meter från Morfars. Klockgjutaregatan 18 hette det och var beläget litet högre upp på Södra berget, med en underbar utsikt över hela staden och hamnen från balkongen. Två rum och kök, med en jättestor alkov på var sida om de stora rummen: När jag nu flyttade upp till dem blev den ena alkoven mitt sovrum och den andra moster och morbrors. Mellan oss låg de båda stora rummen, inredda som matsal och vardagsrum. Det var bra, för tack vare det kunde jag lyssna på Louis Armstrong när han sjöng på Radio Luxembourg utan att störa dem. Förfärligt ljud tyckte R och O, men jag njöt. Moster och morbror var ivriga esperantister och morbror Olle till och med lärare i detta konstgjorda språk. Det gjorde att jag fick följa med på konferens till Stockholm där vi träffade folk från hela världen. Medlemmarna i Sundsvalls Esperantoförening var mycket sportiga av sig, så nästan varje söndag var vi ute i skog och mark och jag var med så klart. När Moster och Morbror sen inte hade mig att dras med, reste de både till Holland, Österrike och Schweiz. De brevväxlade med folk långt bort i Indien, så Esperanto var nog inte så dumt språk, men det har ju ersatts av engelskan nu. En ungrare som hette Tibor Citrom bodde hos oss ett tag och moster fick som tack en färgglad duk som hans mamma sytt och som nu finns på Stenserum.

1934 fick Morbror Olle den tjänst som kansliskrivare han hade sökt i Umeå och Moster satte som villkor för att flytta dit att jag också fick följa med. Jag hörde inte samtalet mellan Mamma och Moster, Pappa blev nog inte tillfrågad och honom gjorde det säkert detsamma. Moster berättade många år senare att de velat adoptera mig i samband med flyttningen. De skulle samtidigt byta namn från Johansson till Nisting. Det fanns nämligen redan två Olov Johansson på Telegrafan i Umeå, så hans chef hade föreslagit namnbyte i samband med flytten. För Mosters del var det ju också bra om vi hade samma efternamn, då hennes namn som ogift varit Bergquist, visserligen med annan stavning än mitt namn, men det hördes ju inte. Mammans svar på förslaget om adoption hade varit: "Många barn har jag, men inget att ge bort". Svaret gjorde nog Moster mycket ledsen och bidrog säkert till den kyla som sen fanns mellan dem. Moster ville nog att jag skulle ha kallat henne mamma, men det vet jag inte om jag hade kunnat, jag hade ju redan en mamma. När jag var vuxen ville Moster att jag skulle sluta med "mostrandet" som hon sa och i stället säga Ruth, men det kunde jag inte heller. Vid jultid 1934 flyttade vi upp till Umeå, så vårterminen gick jag i folkskolan där, men då jag samtidigt sökte in till Läroverket, fick jag göra det på betygen från Sundsvall. Det var ju tur för mig, för av min lärarinna i Umeå fick jag alla betygen sänkta. Hon hette Snällman, ett fullkomligt missvisande namn. När hon upptäckte att jag var barn till den Olov Nisting, som hade den oerhörda fräckheten att kräva av henne att betala, den flera år gamla, telefonräkningen fick jag en rungande örfil av ingen orsak alls med beskedet: " Du skall inte tro att du är något ljus för att du kommer från Sundsvall." Den örfilen skulle nog Morbror ha haft. Lyckligtvis fick jag som sagt pröva in på de betyg jag fått av fröken Dahl. Själva inträdesproven gick bra, de var muntliga i matte, historia och skriftliga i svenska. Jag skrev en livfull berättelse om de överlevande från Titanic. Jag som knappt varit i en båt. Det är bra med fantasi! I skolan gick det bra. Bäst gick geografi, historia och kristendom. Språk och matte gick så där. Det besvärliga var att jag hemma inte kunde få någon hjälp med dessa ämnen då varken Ruth eller Olle gått i läroverk. I

gymnastiken hade vi en lärarinna som kallades Wästfeldskan och var gift med en kapten på K 4. Hon var vintertid klädd i päls och högklackade skor på lektionerna och hennes timmar var urtråkiga. Vi fick mest spela korgboll eller klättra i ribbstolarna. Jag lade märke till att de flickor som gick fram till "kaptenskan," knixade och sa: " jag anmäler" inte behövde klä om, utan fick sitta på bänken hela timmen. Så jag börja också gå fram och "anmälde". Jag fick då också sitta på bänken och bäst av allt, slapp att klä om. Vintertid i Umeå hade man mycket kläder på sig. Men tydligen körde jag tricket litet för ofta, för en dag bad hon mig stanna kvar efter lektionen, hon ville tala med mig. Hon föreslog att jag skulle gå till skolläkaren med mina besvär, det var nog inte som det skulle. Sen vågade jag inte "anmäla" mer och märkte att kaptenskan tittade litet undrande på mig ibland. Terminen därpå när jag drabbades av, vad jag trodde var blödande magsår, förstod jag hur dum jag varit, men man kan ju inte veta något om det man aldrig hört ett ljud om. På den tiden fanns ingen undervisning i sådana ämnen och moster berättade ingenting och någon annan att tala med hade jag inte.

Nästan hela hösten 37 var jag sjuk och efter jul opererades både halsmandlar och polyper bort, så det tog lång tid innan jag kom tillbaka till skolan. Rektorn meddelade Morbror, att då jag hade varit borta så lång tid från undervisningen var jag inte behörig att gå upp i Realen utan han föreslog att jag skulle gå om sista året. Det ville jag absolut inte göra, så jag hoppade av skolan och började som praktikant hos vår tandläkare. Jag hade nämligen blivit spådd att jag i mitt yrke skulle bära vit rock. Han insåg snart att jag inte hade någon vidare framtid inom yrket när jag inte ens tålde se på när han gav patienten en bedövningsspruta. Så jag slutade hos honom och blev i stället elev hos Mosters damfrisörska som manikyrist och massös. Där bar jag också vit rock. Bara efter någon månad föreslog hon moster att jag skulle få söka till Elin Dahlstrands salonger i Stockholm, där hon själv gått och lärt sig yrket. På våren bar det i väg söderut. Skolan låg vid Stureplan och var en jättelik anläggning. På vänster sida om trapphallen låg skönhetssalongerna och på den högra frisörs salongerna. Det enda de olika avdelningarna hade med varandra att göra var att vi elever fick öva på varandra, så jag var alltid snygg i håret. Veronica Lake frisyra hade jag på den tiden och den måste skötas för att inte se ut som stripor. Det var tre lärarinnor på vår avdelning varav en hette fröken Bäckman. Hon tog hand om mig och lärde mig grunderna i ansiktsbehandling, manicure och pedicure. Senare fick vi lära oss hårborttagning och till och med teatersminkning. Lektionerna i det fick vi hemma hos Emma Meisner, en mycket känd skådespelerska. I sju månader varade kursen och efter tre fick vi ta emot kunder, som mot ett nedsatt pris var villiga utsätta sig för vår behandling. Jag var inackorderad hos en kusin till Moster, Emma Wallgren, hon bodde på Kammakaregatan och hennes man var fastighetsskötare för hela kvarteret. De hade en son Lennart, som var något äldre än jag. Han lärde mig paddla kanot och visade mig Stockholm från sjösidan, det var en upplevelse. Kanotklubben hade sina båtar på en av Årstaholmarna och därifrån paddlade vi både till Djurgården, Skeppsholmen och till Drottningholm. Stockholm är en underbar sommarstad, det lärde jag mig den sommaren. En kuriös sak hände när jag arbetade med ansiktsbehandlingar. Var gång jag masserade in den syrendoftande krämen i ansiktet på kunden började jag att tänka på Sillje där jag varit som litet barn många somrar. Jag råkade nämna det till Mamma som säger: Det är väl inte så konstigt det var ju en syrenberså utanför ditt fönster där. Den mänskliga hjärnan är en märklig apparat, bättre än en dator. Den har inget doftminne vad jag vet. På skolan gick Elisabeth Holmdahl samma kurs som jag. Hon var i 35-årsåldern och gift, med en, som jag senare fick veta, mycket förmögen affärsman i Malmö. Han hade lovat henne att få

öppna en salong, om hon hade intresset kvar efter kursen. Själv passade hon inte för yrket med sina smala och beniga fingrar, men hon var där för att lära sig hur man skötte en salong. Det var fru Dahlstrand intresserad av att lära ut, så de tillbringade största tiden på kontoret. Vi blev goda vänner Elisabeth och jag, trots den stora åldersskillnaden. Vi var ute och roade oss tillsammans, åkte och badade på Lidingö, sprang på muséer. När sedan hon efter hemkomsten till Malmö öppnade sin salong, anställde hon fröken Bäckman som föreståndare och på hennes rekommendation ringde hon upp mig och frågade om jag ville komma ner till Malmö och börja hos henne.

Våren 1939 flyttade jag ner till Malmö där jag fick bo hos Elisabeth och Harry. De hyrde en sexrumslägenhet på tredje våningen i Stöltens hus som ligger vid Gustaf Adolfs torg i centrala Malmö. Jag bodde i jungfrukammaren och hade eget badrum. Salongerna för hår och skönhetsvård låg i en lika stor våning en trappa ner. Elisabeth och Harry hade inga barn så de behandlade mig som om jag var deras dotter. Eftersom jag inte kände någon i stan var det givet att jag skulle följa med dem dit dom var bjudna och då de hade en stor och brokig bekantskapskrets lärde jag känna många affärsmän, konstnärer, skådespelare. Kriget härjade ju som värst och Malmö var en rätt orolig stad. Överflygningarna gjorde att vi fick söka oss till skyddsrum då och då. Vid ett tillfälle fälldes en bomb, men som tur var föll den ner i Kungsparken och skadade bara träden där. Varje natt kom det båtar med flyktingar över det smala sundet som skilde oss från Danmark, så flyktinglägren blev större och större. På den danska sidan syntes inga ljus längre. I Skåne märkte man inte mycket av ransoneringen, bönderna runt staden gjorde sig en förmögenhet på att sälja de eftertraktade varorna svart, så hade man bara pengar så ordnade sig allt. Det var nu jag upptäckte att jag behövde glasögon. Elisabeth, Harry och jag var på Hippodromteatern på revy. Jag tyckte skådespelarna var förfärligt illa sminkade med ögonbrynen uppe i pannan och läppstiftet under näsan. Jag råkade säga det till Elisabeth och hon bad Harry låna mig sina glasögon. Vilken skillnad! Harry ordnade tid hos sin ögonläkare i Lund som konstaterade att jag hade mycket nedsatt synförmåga p g a astigmatism vilket är medfött. Så jag hade alltid sett dåligt men det kan man ju inte avgöra själv. Det hade ju varit synprov i skolan men eftersom jag oftast satt längst fram lärde jag mig bokstäverna på den understa raden på skylten som ställdes upp vid katedern Sen var det bara att rabbla upp den. Så dum kan man vara. När jag nu fick mina glasögon fick jag samtidigt en helt ny värld. Jag tyckte jag kunde se hur långt som helst. Jag glömde bort tid och rum och gick igenom hela Malmö, enda ut till Pildammsparken och bara njöt. Väl tillbaka fick jag en skrapa av Elisabeth men det var det värt. Efter ett år flyttade både vi och salongerna till ett av Scan nybyggt hus vid Rundelsgatan. Vi bodde i en lägenhet på andra våningen och min arbetsplats låg på andra sidan trapphallen, så nu hade jag ännu närmre till jobbet. Harry hyrde också en stor lokal i bottenvåningen där hans firma hade utställning av branddörrar, kassaskåp och arkivhyllor av plåt. Huset ägdes av Scan och chefen och hans fru bodde våningen under oss. Henne hade jag som trogen kund och hon upptäckte att när jag masserade hennes huvud och nacke försvann den migrän hon ofta led av. Hon frågade om inte hennes man, som led av samma åkomma, kunde få min hjälp. Vi hade ju inga manliga kunder, men gjorde undantag för honom. Det blev så småningom rätt så jobbigt då vi ju bodde i samma hus och migränen inte höll sig till ordinarie arbetstider. Men han var mycket tacksam och jag fick mycket dricks! Så småningom skaffade jag mig en bekantskapskrets i min egen ålder och var rätt mycket ute och dansade. På en s.k. theskak på Tunneln träffade jag Christers far. Vi började umgås, han var hemma hos oss på middagar och jag var bjuden till tant Elsa och farbror Axel och så förlovade vi oss.

1943 skulle han göra sin, på grund av studier, uppskjutna värnplikt i Stockholm. Tant Elsa, som bara hade två söner, tyckte mycket om mig och behandlade mig som en dotter. Hon satte igång att planera för den blivande familjen. I samma hus som de bodde fanns en lägenhet ledig. Där kunde vi bo. Vi sprang i affärer och tittade på gardiner och möbler. Porslin hade de så mycket av så det räckte till oss också och behövde inte köpas i första taget. När jag sen berättade att jag var gravid, fick vi ju ändå mer att planera för. Så kom Claes hem på permission till midsommar och berättade att han hade gjort en gift kvinna i Stockholm med barn. Då hennes skilsmässa ännu inte var klar, ville hon ha pengar till abort. Fick han ta av de pengar vi satt in på vårt gemensamma konto till det? Det blev kortslutning. Det hjälpte inte vad än tant Elsa, Elisabeth eller Harry sade, jag ville inte mer, jag var så kränkt. Jag fick flytta från Holmdahls och hyrde ett rum hos en familj Leijon som bodde borta vid Möllevångstorget. Nu fick jag plötsligt tjugو minuters väg till jobbet, där jag fick arbeta kvar så länge inget syntes. Sen ordnade Harry utlåning av böcker i utställningshallen, lämpliga hyllor fanns där ju redan och samtidigt fick han ju någon som kunde demonstrera, ja t o m sälja kassaskåp vid behov. Jag trivdes jättebra med mina nya arbetsuppgifter, tillgång till hundratals böcker, jag kunde läsa så mycket som helst, åtminstone första tiden innan det blev ett populärt ställe att låna på. Så trevliga de är dom som tycker om böcker, många blev jag riktigt god vän med!

Så den 17 december fick jag min förtidiga julklapp. Tant Elsa var min enda besökare på BB. Hon försökte en sista gång få mig att ändra mig, men jag hade bestämt mig och hon förstod mig nog. Först när Christer var född berättade jag allt för Mamma och Moster och de blev chockade. Julen tillbringade jag tillsammans med familjen Leijon. Mamma ringde, men från Umeå hördes inget. Efter julferien måste jag börja jobba och gjorde upp med fru Leijon att hon skulle ta hand om Christer, hon var ju hemmafru och deras barn gick i skolan. Jag åkte hem på lunchen och ammade och bytte på honom. Efter en kort tid märkte jag att fru Leijon inte skötte Christer som jag ville. Jag satte därför in en annons där jag sökte någon som kunde gå ut med en liten pojke var dag. Jag fick många svar, men valde en äldre dam, fru Hulda Hansson, som såg snäll ut och det var hon också. Hon gick ut med Christer när det var vackert väder och regnade det tog hon honom med hem till sig. Efter bara någon månad tyckte hon det vore bäst för oss alla om vi flyttade hem till henne. Hennes yngste son hade just gift sig och flyttat hemifrån så nu var hon ensam, och hade ett rum ledigt. Det tog jag tacksamt emot och Christer och jag hamnade i rena himmelriket. Hon tog hand om oss båda. Skötte Christer som om det hade varit hennes egen son, skämde bort mig med kaffe på sängen på söndagarna, på den tiden arbetade man även på lördagarna, och hade middagen klar när jag kom hem. Jag behövde inte ställa mig och tvätta blöjor och lakan var kväll när jag kom hem trött efter jobbet, engångsblöjan var inte uppfunnen än. Året därpå den 4 maj 1945 tog kriget slut och vi stod och kramade varandra och grät framför radion när det lästes upp. På kvällen gick vi tre ner till hamnen vid Ribbersborg och såg när ljusen tändes i Köpenhamn. Det var äntligen fred. Morbror och Moster kom ner till Malmö på sin semester och vi åkte bl.a ner till Falsterbo och badade. Vid jultid ringde Mamma och sa: Nu kommer ni hem! Och så gjorde vi. Julen 45 firade vi i Värsta tillsammans med hela familjen. När jag nu kommit hem på Mamas uppmaning var hon glad men Pappa reserverad, men det dröjde inte många dagar förrän han älskade Christer lika mycket som vi andra gjorde. Putte och Pyret bodde ju också i Värsta så barnvakt saknades aldrig. Jag sökte och fick arbete på Borgs damfrisering. Fru Borg skulle öppna en ny avdelning för manicure, pedicure och ansiktsvård och jag fick i uppdrag att ordna den. Jag var ensam på min avdelning men på

hårvårdsavdelningen fanns tre damfrisörskor inklusive ägarinnan. En av dem hette Greta, hon hade sällskap med Börje och berättade att han var journalist. Jag blev därför inte förvånad när jag mötte honom på en biograf och han förklarade att han var där för att recensera filmen. Jag var där med en annan pojke så den kvällen hände inget, men sen gick allt fort. Börje bjöd hem Greta och bästa vännerna Valborg och Mårten och på frågan om inte Greta kunde fråga Ingrid om att komma med svarade Greta jakande, så plötsligt var jag hembjuden till Börje och vi fann varandra framför hans digra bokhylla. Börje var så olika de pojkar jag tidigare träffat, han var känslig och mjuk och han älskade böcker precis som jag. Vi firade midsommar tillsammans och blev mer och mer förtjusta i varandra och upptäckte att vi hade samma värderingar och skrattade åt samma saker. Så när några månader senare, efter min första seglats vi nått Nynäshamn, han frågade om jag skulle kunna tänka mig vara gift med honom, svarade jag utan tvekan ja. Han upp med almanackan och spikade ett datum två månader senare som lämplig bröllopsdag, så det gick undan. Den 28 september gifte vi oss. Vittnen och enda närvarande var Mamma och Carin då Pappa var för sjuk för att vara med. Bröllopsmiddagen aväts på Hotell Knaust och våra gäster var Valborg och Mårten. Pappa bjöd hela familjen dagen därpå på lunch på Turisthotellet i Njurundabommen. En vecka senare den fjärde oktober dog Pappa. Börje hade tänkt fortsätta studierna vid Uppsala Universitet. Han tog därför kontakt med en av sina gamla studiekamrater, Ulf Kreuger, som visade sig bo ensam kvar i familjens stora lägenhet. Den övriga familjen hade flyttat till Guatemala. Vi fick gärna hyra lägenheten om han fick bo i jungfrukammaren. Vi åkte ner och satte igång att inreda tre rum och kök. Med oss hade vi endast en sängkammarmöbel och en radiogrammofon inhandlade i Sundsvall, men det var ju också det viktigaste eller hur? I Uppsala sprang vi på Vålamagasinet och i små sekondhandaffärer och lyckades få ihop möbler till vårt stora hem. I början av december kom Mamma ner med Christer och blev glatt överraskad över hur fint vi redan hade fått det. I matsalen hade vi det matsalsbord och stolarna som än idag gör tjänst hos Mikael. Christer hade ett eget litet rum med en minimöbel. Den följde med oss i många år, både i Linköping och i Solvalla. För att inte tala om vår eleganta sängkammare med dubbelsäng, som så småningom hamnade hos Peter, ett jättelikt skåp och ett toalettbord med spegel över. Vart tog de vägen? Börje började gå på föreläsningar, Christer sattes i en lekskola och jag var hemmafru. Ovana situationer för åtminstone Christer och mig. Jag hade av Mamma fått Prinsessornas kokbok och började laga mat efter den. I de flesta recepten ingick 1 dl tjock grädde i såsen, så när vi i januari blev bjudna på farbror Sigges 60-årsfest så höll inte Börje på att komma in i smoking byxorna. Självt hade jag svårt att se alla de övriga gästerna så tydligt att jag sen kunde känna igen dem när vi möttes nästa gång. Jag var nämligen så kokett att jag inte ville ha mina glasögon på mig första gången Börjes anhöriga skulle se mig, så idiotiskt! Christer satte vi som sagt i lekskola då det inte fanns några andra barn i huset och skolan låg i nästa kvarter. Det dröjde inte länge förrän han fick Röda hund, så det blev en kort sejour på lekskolan. Men jag fick sällskap hemma och det tyckte jag var skönt. Vår närmaste granne i Uppsala var Gösta Knutsson, författaren till böckerna om Pelle Svanslös. Vår ekonomi var inte lysande då vår enda inkomst var aktieutdelningen från Börjes aktier i Jonnos företag. Jonno hade ju varit förutseende att testamentera sina företag till sina barnbarn och det var utbetalning av den avkastning de olika bolagen gett som vi levde av. När pengarna kom i maj gick vi på Flustret och firade, men i slutet av året kunde det vara rätt knapert. Börje förstod att något radikalt måste göras. Han beslöt att tala med farbror Sigge och tog tåget ner till Stockholm. Jag visste hur mycket det bar honom emot att göra detta och att han endast gjorde det för mig och

Christers skull, så när Börje satt på tåget ringde jag till Farbror och berättade hur Börje kände det inför mötet med honom och bad honom ta hänsyn till det. Börje kom glädjestrålade hem och berättade att han fått löfte om ett jobb i Hjulbro. Christer och jag skulle bo kvar i Uppsala till dess han ordnat en bostad åt oss i Linköping. Han reste iväg och hamnade först i ett inackorderingsrum på Atlasgatan. Telefonen gick varm mellan Linköping och Uppsala. Efter en vecka stod han inte ut längre ensam där nere, så Carin kom och hämtade Christer upp till Mormor, jag magasinerade våra möbler och reste ner till min älskade och ivrigt väntande man. Börje jobbade 8-5 alla dagar utom lördag då han slutade klockan fyra, så det blev trista och ensamma dagar för mig, jag kände ju inte en människa i Linköping utom inackorderingstanten, farbror Sigge och Börje. Tanten jobbade, Börje jobbade och farbror Sigge hade inget intresse för mig. Så tiden blev mig lång. Jag tjatade på Börje om att jag ville skaffa mig ett jobb. Det ordnade han och jag fick ett underbart dito på Axel Karlsons dam och herrkonfektion. Det låg i hörnet av Stor- och Apotekargatan. Jag fick plats på damavdelningen. Chef var Axels son Nils, som var kusin med Börjes mor och föreståndarinna var fru Hvitfeldt. Hon var sträng och fordrande och då hon visste att jag var släkt med chefen gällde det att sköta sig för släktskapet var ju den enda merit jag hade. Det gick bra. Som nyanställd fick jag ta hand om de kunder de andra expediterna inte tyckte såg intressanta ut. Det var många gånger lantbrukarfruar från slätten. Lite blyga i den eleganta miljön men med gott om pengar och många bekanta. Jag hjälpte dem att hitta något snyggt. Sömmerskan fick lägga upp eller oftast ut, förkorta eller förlänga ärmar. Tanten kunde köpa både två eller tre klänningar i glädjen över att någon brydde sig om henne i den "fina" affären. Sen kom hon efter någon tid tillbaka och hade väninnor från granngårdarna med sig och frågade efter fröken som hade hjälpt henne. Det var ett roligt och tacksamt arbete. En månad meddelade kassörskan att fru Rahmqvist hade slagit försäljningsrekord och jag fick mycket beröm både av fru Hvitfeldt och farbror Nils. En av dem som jag lärde känna väl, var en av sömmerskorna, Dagny Petersson. Henne höll jag kontakt med i många år, hon var också gäst hos oss några dagar på Stensenum. Det var också hon som ordnade att jag fick jobb på Presenthörnan där jag jobbade ett halvår när Mikael börjat skolan. Börje och jag åt under den här perioden ofta våra middagar i den restaurang som då låg mitt i Trädgårdsföreningen och som olyckligtvis senare brann ner, sörjd och saknad av många. Bostadsfrågan löste sig så småningom. En kort tid bodde vi i Hackefors i det som kallades Nybygget. Det bestod av ett antal enrummare med gemensamt kök och var nog tänkt till de anställda ungarlarna på Hackeforsporlin. Nu bodde bara vi där och disponerade två rum och kök. Därifrån flyttade vi till Sunes tomma lägenhet på Tannefors. Sune med familj hade ju emigrerat till Argentina och vi fick överta deras trerummare i det långa affärshuset som då innehöll, ett kafé, Lanemos, en Icaaffär, en fiskaffär, en damfrisering och en färgaffär. Sommartid spred sig många dofter i huset. Det bästa var att när vi fått ner våra magasinerade saker (och även en del av vår värds) kunde Mamma komma ner med Christer. Honom hade vi fått avstå från hela tiden när vi inte haft någon ordentlig bostad och jag hade saknat honom så. Desto roligare nu när han fick sitt egna rum med det lilla möblemanget i. Här fanns det också lekkamrater i huset, två pojkar och en flicka. Pojkarna hette Nord i efternamn och vi umgicks även med dem sedan vi flyttat därifrån. När Mamma rest och de långa dagarna i väntan på att Börje skulle komma hem började igen, drabbades jag av depression. Då visste jag inte vad det var för något. Jag tyckte bara det inte var någon större idé att klä på mig förrän på eftermiddagen. Ingen såg mig ju mer än Christer och han var ju ute och lekte mesta tiden. Bara han fick mat var han nöjd. Börje märkte snart att

allt inte var som det skulle, jag grät för det minsta eller blev oresonligt arg för ingenting alls. Moster Ruth kom ner som en räddande ängel. Dom bodde då i Gävle dit dom flyttat för att vara närmre oss i Uppsala. Samma månad flyttade vi till Linköping, ödets ironi. Jag gick till en psykolog och han talade om att depressionen jag led av orsakats av ett slag mot huvudet jag antagligen fått som barn. Mindes jag det? Jag trodde han sa så för att inte behöva säga att jag var helt knäpp. Mindes jag något slag, det mindes jag inte! Han skrev i alla fall ut medicin efter det sa han. Han började skriva ut receptet på maskin och när han såg hur jag reagerade på det vassa ljudet slutade han med orden: Jag skriver så dåligt på den här så det är bättre jag skriver ut det för hand. Receptet har jag ännu kvar. När jag kom hem till Moster och redogjorde för samtalet, sa hon: "Ja, det kommer du väl ihåg när Pelle Moberg knuffade in dig i köksspisens så du svimmade av. Du har ju märke i pannan än". Det hade jag glömt bort precis, så jag ringde upp dr. Dahlgren och berättade att jag nu visste hur jag slagit mig, att jag svimmat av och kräkts. Han skrattade och sade, det var ju bra att hans diagnos varit rätt, tag nu bara tablettorna så blir nog allt bra. Jag tog tablettorna, efter några dagar kunde jag inte komma ihåg vad jag skulle hämta i skåpet när jag kom fram till det. Jag ringde upp doktorn igen och berättade hur jag kände mig. Var bara lugn sade han, när man bryter armen lägger man den i band, nu har vi lagt hjärnan i band, så den får vara i vila, sluta bara inte med tablettorna utan ät upp dosen. När tablettorna var slut satte jag igång med storstädning, åkte in till stan och handlade kläder till Christer och mig och moster Ruth kunde åka hem. Vi började umgås med Misse och Janne, Börjes kusin, som just gift sig och bodde på Kungsberget i närheten. Lasse och Martha Béen, som nu hade Linnefabriken, familjen Gyrulf som var chef för fabriken Gripen och bodde i en villa strax intill vid Stångån. De var våra närmaste vänner, och vi sprang på middagar hos varandra. En vecka på sommaren bodde vi hos moster Märta och morbror Johan på Odensfors, Gunillas dotter Eva var också där, hon och Christer hade hela den jättelika parken att leka i. Vi bodde i ett rum på vinden där fladdermössen också bodde, fast inte i samma rum. På Odensfors fanns ett självspelande piano något jag aldrig sett förut. Vi spelade tennis och sköt med pilbåge och levde ett behagligt lantliv. Tant och farbror övertalade oss 1949 att flytta till Klostergatan där de ägde en fastighet bestående av två villor och ett hyreshus. Börje blev vicevärd, och vi bodde i en lägenhet i hyreshuset. Den bestod av tre rum och kök och hade en stor och lång balkong ut åt Trädgårdsföreningen, där kunde vi sitta och avnjuta musiken och se de uppträdande på den lilla scenen som låg bara några meter från tomtgränsen. Sommartid var det alltid liv och rörelse i parken, mycket tack vare restaurangen som låg i dess mitt. Vi trivdes alla bra i lägenheten. Efter jul fick Christer scharlakansfeber och fick tillbringa lång tid på infektionskliniken på Kanberget. När han väl klarat av det, märkte vi att han började tappa aptiten och var onaturligt trött. Vi gick till dr Bovin och när han hörde om den dåliga matlusten, sade han: "Ingen unge svälter ihjäl vid ett dukat bord så det måste vara något fel." Han tog en del prover och konstaterade att Christer hade koloxid i blodet. Det visade sig att den murstocken som gick inne i väggen i Christers rum var sprucken, så det läckte in kolos i rummet när de eldade i öppna spisen i våningen under oss. Felet åtgärdades. Denna dr. Bovin var också orsak till att Rita kom in i familjen. Då vi nu varit gifta i fyra år och det inte verkade bli några gemensamma barn trots alla försök, så gick jag till doktorn och beklagade mig. Han lyssnade tålmodigt på mig men gjorde ingen undersökning. Jag tycker ni skall skaffa hund, var hans något förbryllande kommentar. Hund, sa jag, det är barn jag vill ha. Gör som jag säger så ordnar det sig nog, var det svar jag fick. Vi köpte Rita och hon gav mig annat att tänka på.

En dag upptäckte vi till vår glädje att jag var gravid och då beslöt vi oss för att det var dags att flytta till något större. Flyttlasset gick till Södermalmsgatan och där fick vi en ljus och rymlig femrumslägenhet på övervåningen i en tvåfamiljsvilla. Ett stort och välinrett kök satte jag stort värde på, då köket på Klostergatan varit minimalt. Mellan Christers rum och vårt sovrum låg ett stort badrum, vardagsrum och matsal låg i fil med skjutdörrar emellan. Börje fick ett litet kontor för sig och utanför sängkammaren var en balkong. Vi trivdes mycket bra och jag tyckte livet var underbart. På sommaren blev Börje inkallad och jag hyrde ett torp i Mantorp, Lunds gård och ägaren hette Brun. Sommaren 51 var nog min lyckligaste någonsin trots att jag mer och mer fick formen av en spärrballong. Jag inredde på egen hand torpet med möbler som Martha och jag ropade in på en auktion i närheten. Det var en möbelsnickare som hade dött så många av sakerna hade han gjort själv. Den långa soffan och skänken som står i stora rummet på Stenserum var bland de möbler vi ropade in. Thomas Nilsson, vår värds son bodde hos oss en tid som lekkamrat till Christer och de lyckades vid ett tillfälle skaffa sig hönsloppor uppe hos bonden vi hyrde av. Det upptäcktes när jag hörde hur de jämförde hur många bett de hade fått. Det blev avspolning under pumpen ute på gården av både ungar och kläder. Börje var ju inkallad så Moster och Morbror kom ner och höll mig sällskap och var till stor hjälp. Massor av smultron fanns det i hagarna, där det också fanns kor till Ritas förtjusning. Duntebergets motorbana åkte vi till för att se på när Filbyterna mötte Piraterna, vi tyckte båda två om att se på speedway. Det skulle visa sig att den tredje som var med skulle bli lika, om inte mer, intresserad av sporten. Börje byggde en carport åt Juppe, tyvärr blåste den ner, men den stod där när Tant och Farbror besökte oss efter seglingen den sommaren. Den 20 september anlände Peter, ett snällt och lättskött barn, men matfriskt. Kom inte maten i tid så hördes det lång väg. Han blir nog militär han också skojade släkten, och mycket riktigt det blev han ju så småningom. Vi hade en hemhjälp den här tiden som hette fru Persson, Päsa, sa barnen. Henne hade jag lärt känna när jag arbetade på Axel Karlssons där hennes man var portvakt. Hon var ett rekordligt fruntimmer som varit bagerska på Herdina Lindeberg, ett konditori beläget i Jonnos hus. Vid jul frågade hon om jag inte tänkte baka några kakor, hon kunde i så fall göra degarna åt mig, så var det bara för mig att baka ut när det passade. Tacksam blev jag och försvann ut på stan. När jag kom hem låg det tre, som det verkade, i silkespapper inlindade spädbarn i mitt kylskåp, med påskriften, chokladsnitt, vaniljkrokar och formar. Jag ringde till Päsa och förklarade att jag hade bara tio formar, så det skulle ta en evig tid för mig att baka ut kakorna. Jag kommer i morgon och tar med mig mina formar, sade den välsignade människan. Så hon kom, ställde ut ett trettiotal formar på köksbordet, kavlade ut halva degen och slängde den med ett vant knyck över formarna. Tog en liten klump av degen i handen och tryckte ner i formarna drog kaveln med några raska drag över dem och simsalabim var trettio formar bakade. Lika snabbt bakades de andra kakorna ut och jag skötte gräddningen, det hela gick på nolltid. Det är en fröjd att se yrkesmän arbeta. Christer var också till stor hjälp han var ju åtta år nu och stora karlen. Vid ett tillfälle när jag kom hem berättade han med stolthet att han bytt blöja på Peter, han hade lagt honom på golvet i badrummet. Det gick så bra, han tystnade med detsamma, sa Christer.

Christer hade börjat sin skolgång i Linneskolan hösten 50 och när vi nu i mars 51 flyttade fick han gå kvar där terminen ut. Hösten 51 började han i Ånestadskolan som låg några kvarter därifrån. Som tur var det inte mycket trafik på gatorna där på den tiden, Thomas och hans äldre bror Per gick också i samma skola så jag behövde inte följa honom var dag. Sommaren 51 hyrde vi i Mantorp som jag redan berättat om och 52 och de

följande tillbringade vi på Majudden som vi köpt och upplevelserna där och under våra seglatser har Börje livfullt beskrivit i sin bok, så det hoppar jag över. För egen del hade jag lärt mig en massa nytt, köra bil, spela bridge och vira samt tagit skepparexamen.

Vid jultid 1954 flyttade vi till Solvalla. Jag mådde illa från första dagen och skylldes det på att det luktade målarfärg i det nyrenoverade huset. När illamåendet och kräkningarna inte ville ge med sig trots allt vädrande, och det visade sig att jag gått ner 10 kilo, sökte jag läkare. Han misstänkte att jag var gravid och jag blev inlagd på lasarettets BB-avdelning hos dr Hagblom. Då jag inte var "sjuk" fick jag röra mig fritt på avdelningen och varje morgon när magen lugnat ner sig gick jag och tittade på de barn som fötts under natten. De flesta såg ut som nyfödda gör, litet rödfnasiga och skrynkliga, utom ett som såg ut som en docka. Hon hade olivfärgad hy, lockigt svart hår, stora bruna ögon med långa svarta fransar. Jag var tvungen att fråga en syster vem som fött detta under. Det var en femtonårig zigenarflicka och barnet var förlöst med kejsarsnitt. Tänk att få åka hem med en levande docka. Jag matades med leverpreparat, stärkande dekokter och mycket god och närande mat och till slut fick dom ordning på min oroliga mage så jag fick åka hem. Flyttningen till Hjulsbro förändrade också vårt sociala liv. Börje började intressera sig för politik, jag blev medlem i Landeryds kyrkokör och den kyrkliga syföreningen med kyrkoherdefru Wilma Wastesson som ordförande. Kören leddes av kantor Erik Ahlinder. Han och hans fru Margaretha blev våra vänner och vi hade mycket roligt tillsammans. Tant Bojan tillbringade oftast en månad efter deras segelsemester i Hjulsbro och bodde då i dubbletten på kontoret. Följaktligen, då släkt och bekanta skulle bjudas in så blev det hos oss alla träffades. I en almanacka från år 55 kan jag läsa att tant, Odensforsarna, Märta och Johan samt Lasse Béens mamma, en gammal väninna till tant Bojan samtidigt var på middag hos oss. Sommaren 55 var en anmärkningsvärt varm sommar, så jag tillbringade den till stor del sittande i trädgården, lösande korsord. Hushållet lämnade jag med förtroende över till Ingegerd, ett fynd som kommit till oss när jag var tvungen att läggas in på lasarettet. Hon kunde allt, trots att hon, när hon började hos oss inte hade fyllt 16 år, vilket hon sagt till mig. Hon trodde inte hon skulle få platsen om hon sade att hon bara var 15 år, det erkände hon när hon sen på hösten verkligen fyllde 16 år. Hon hade efter skolan jobbat hos en hushållslärlarinna och lärt sig allt från grunden, så jag kunde med varm hand lämna hushållet till henne. Det var bara en gång hon "misslyckades". Vi hade Tant och Farbror på middag och maten bestod av stekt kalkon med brunsås som varmrätt, efterrätten var glass med chokladsås smaksatt med vanilj. När Ingegerd dukade av efter förrätten bad hon mig komma med ut i köket. Hon var gråtfärdig när hon berättade att hon av misstag lagt vaniljen i brunsåsen i stället för chokladsåsen. Strunt i det, vi låtsades om ingenting. Efteråt sade Tant att hon tyckte det var en pikant smak på såsen till kalkonen och bad om receptet, jag tror inte jag kom ihåg att ge henne det. Till jul beställde jag en halv gris. Det var ingen konst enligt Ingegerd att ta rätt på den och så mycket billigare det skulle bli. Döm om min förvåning när slaktaren stod vid dörren med en halv gris hängande över axeln. Ostyckad! T o m huvudet satt kvar. Jag hade trott den skulle komma i prydliga paket. Nu fick vi med hjälp av prinsessornas kokboks plansch hitta vad som var vad. Huvud och ben gick ju bra men hur fick man en snygg julsinka, hur fick man loss revbensspjällen och filén, det var svårare. Allt som inte blev så snyggt hamnade i skålen som skulle bli köttbullar. Det blev omkring 300 st köttbullar. Men vi gjorde också korv, sylta och blodpudding för det följde med blod till grisen. Vi höll på att jobba ihjäl oss. Till slut var det livsfarligt att gå på golvet, så halt var det av allt stekflott.

Självklart stöpte vi också ljusen själv, det hörde till. Denna pärla Ingegerd Strand, stannade sen hos oss tills Mikael hade börjat skolan. Han var hennes pojke. Hon fick ju sköta honom från första dagen han kom hem, jag var ju fortfarande så dålig efter den jobbiga förlossningen och kejsarsnittet. Ingegerd var inte intresserad av uteliv och hade inte många vänner. Börje och jag spelade bowling och jag tänkte att detta kanske skulle vara en bra motion för Ingegerd, som hade blivit mycket kraftig. Jag övertalade henne att följa med in till hallen. Det visade sig vara ett lyckokast, Ingegerd blev en mycket skicklig bowlare. Vi bildade ett korplag tillsammans, IRIS, och vann serien redan första säsongen vi ställde upp. Vi ingick sen båda i Ettans damlag och senare i det åttamannalag som fick namnet Rolletta. Till yttermera visso träffade hon sin blivande man i bowlinghallen. Rollettas damlag spelade till slut i allsvenskan för fyrmannalag i högsta divisionen, vilket innebar resor över halva Sverige och det blev jobbigt då det var i vår bil och med mig vid ratten. Tävlingarna spelade vi ju mestadels vinterhalvåret när det var som besvärligast att köra. I SM ett år blev jag faktiskt tvåa, den tävlingen gick i Jönköping och som minne av det har jag tändstickor i massor. Hur många korpmästerskap jag vann kommer jag faktiskt inte ihåg, men det blev åtskilliga. Jag är tacksam mot bowlingen, den gav mig så mycket. Att vara med i ett lag ger en speciell känsla, särskilt om laget är framgångsrikt som vårt var. Nu åter till hösten 55. Den 11 oktober föddes min lilla pojke, Mikael. Födelsen blev dramatisk för oss båda. Mikael kunde inte komma ut då han hade fått navelsträngen runt halsen, en händelse som sen skulle visa sig få en stor betydelse i hans liv. I väntan på dr Hagblom som låg hemma och sov när de ringde, sövde de ner mig då de, enligt vad syster Sara sa, inte stod ut med att se mig ha så ont. Nåväl allt gick till slut bra, men jag fick ligga kvar på sjukhuset i tre veckor för att hämta mig efter den persen och jag kom ihåg att jag inte orkade gå upp för trappan när jag kom hem utan Börje fick bära mig. Mikael såg ut som en liten ängel, han var ju också född med kejsarsnitt. Han var också ett lugnt och harmoniskt barn. Christer var 12 och Peter 4 år äldre så han blev nog litet bortskämd av alla. Den stora åldersskillnaden mellan bröderna har gjort att när de växte upp hade de inte så många gemensamma intressen och kom varandra inte så nära. Börjes och min strävan har därför varit att när de blivit vuxna, så mycket som möjligt hålla ihop dem och deras familjer och vi hoppas att deras gemensamma intresse för Stensserum nu skall föra dem ännu närmre varandra, nu spelar ju inte åldern någon roll längre. Både Börje och jag blev mer och mer engagerade i aktiviteter utanför hemmet, Börje i politiken och jag inom det kyrkliga. På fru Wastessons enträgna uppmaning startade jag en Kyrklig vällssyfoörening för de unga yrkesarbetande fruarna. Den andra föreningen hade sammanträde mitt på dagen, så i den kunde nästan bara böndernas fruar vara med. Kvällssyfoöreningen ledde jag sen i 26 år som ordförande och den lever i högönsklig välmåga än i dag och har ett 40-tal medlemmar. Varje år gör föreningen en utfärd och några gånger har de varit hos oss på Stensserum. I fjol visade Börje dem Västra Eds kyrka och Anne-Marie på Kullen, som är Hembygdsfoöreningens ordförande, visade Edsgården, sen var de hos oss och åt smörgåstårta. Ove och Ingegerd Bäck underhöll med dragspelsmusik och sång så det blev en lyckad dag. Första tiden träffades vi i en källarlokal borta på Holmen, sen var vi ett tag i Prästgårdens flygel eller i Solvalla. När sen kyrkan övertog Kyrkskolan fick vi disponera de gamla skolsalarna och fick där sätta upp våra vävstolar. Vi håller fortfarande våra möten i dessa lokaler som nu har renoverats och gjorts större. Våra försäljningar anordnar vi nu i Hackeforsgården som ligger mer centralt. Den stora kyrkliga syfoöreningen finns däremot inte kvar. Erik Ahlander, som var kantor och ledde kyrkokören, övertalade mig att gå med i den och där hamnade jag bland

altarna. Jag var körens sekreterare i 22 år och medlem i 26 år och blev högtidligt tilldelad en medalj när jag slutade. Kören lades sedan ner i samband med att Erik pensionerades. Den nya kantorn ville ha unga röster, vilket gjorde att kyrkan vid större högtider fick låna in sångare från andra församlingar. Vi hade mycket trevligt i vår kör. Både Erik och Margaretha var glada och lättsamma, Erik kanske i spralligaste laget för att vara kantor, han ordnade många resor och vi var på sångarstämmor både på Gotland och Öland. Vi deltog i en konsert tillsammans med 800 andra kyrkosångare i Vadstena klosterkyrka. Det var en mäktig upplevelse. Då Landeryd på den tiden hörde ihop med Vårdsberg och hade samma präst var det ofta dubbla högmässor och julottor. Detta varade i några år i början av min medverkan i kören. Julottesången var för mig extra betungande då Börje ju fyllde år den dagen. Det blev bråttom hem för att vara med på uppvaktningen. Oftast skulle vi ju ha gäster den dagen, men tack och lov för Ingegerd och Ruth som var mitt stöd. 1961 invaldes jag i Landeryds och Vårdsbergs kyrkofullmäktige och kyrkoråd där jag sen satt i 17 år. Ordförande för kyrkofullmäktige blev jag 1975. Jag invaldes också som Landeryds representant i kyrkans fastighetsnämnd och satt i deras förvaltningsråd. Då hade jag glädjen att få ta aktiv del av planeringen och byggandet av både St. Hanskyrkan och Hackefors församlingshem. Det var jätteroligt att sitta i dessa byggnadskommittéer, där var jag på min morfars gata. Kunskaperna hade jag också glädje av när kommunen skulle bygga Landerydgården där både Börje och jag blev starkt engagerade. Om själva bygget har Börje skrivit så utförligt i sina minnen så det hoppar jag över, det enda synliga minnet av den roliga tiden, förutom huset, är en provtallrik som Hackefors porslin gjorde och som står i skänken på Stenserum. Landerydgården blev till mycken glädje för både gamla och unga. Där spelades teater och hölls danskurser, många föreningar använde den som möteslokal. Vår syförening höll sina auktioner där. Kaféet blev välbesökt och i källaren höll en sportklubb till. Nu håller kvällssyföreningen sina försäljningar på Hackeforsgården som jag också var med och byggde. Tomten Hackefors Övre skulle församlingen ha fått i arv efter en fröken Elsa Karlsson som var gång hon var på något möte i kyrkan talade om att hon skulle ge sin gård till kyrkan. Kyrkoherden Coldemo försökte få henne att skriva något papper om det, men hon ville inte, det skulle hon göra så småningom. En morgon fann man henne död i sängen. Gården gick till Allmänna Arvsfonden, men för skams skull fick församlingen köpa den billigt när vi skulle bygga ett församlingshem på den. Resten såldes dyrt som villatomter. 1977 började vi planera Hackeforsgården. Landeryds Rödakorskrets leddes under 60talet av Hildur Karlsson. Hon övertalade mig att gå med och jag blev även där sekreterare. Jag tog initiativ till Ungdomens Röda Kors och hade där god hjälp av Gertie Gunnebrink som bodde i Haga mitt emot Solvalla. Vi ordnade kurser i förbandsläggning och Första Hjälp och hade ett gott samarbete med Linköpings Röda kors. De ordnade läger för våra flickor, för det var bara flickor som var intresserade att vara med. Typiskt! Under den här tiden spelade både Börje och jag mycket bridge, dels med goda vänner som vi bjöd hem, men också var för sig. Börje spelade tävlingsbridge tillsammans med Lasse Béen och jag bildade tillsammans med Ulla Skoog, Britt Dättermark och Birgit Lindström ett bridgegäng som träffades hemma hos varandra. För pengarna vi spelade ihop gick vi sen på krogen och festade. Vira spelade vi ofta med farbror Sigge, det passade ju bra då det är ett spel för tre deltagare. Under de här åren var övre hallen på Solvalla Hjulsbros ungdomsgård. Peters kompisar Kjell, Per, Leffe och Lappe plus en massa andra som jag inte kommer ihåg namnen på tillbringade sin fritid hos oss. Börje köpte en trådbandspelare och från den hörde vi de första poplåtarna. Det var Tommy Steel. Börje och jag tyckte det lät lika illa som R och O hade tyckt om Louis Armstrong, men

när sen Elvis kom lät det inte så dumt. Christer hade efter att ha tagit sin realexamen 1961 fortsatt sina studier i Mjölby där han var helinackorderad så han var inte ofta hemma. Efter skolans slut gjorde han sin värnplikt på Gotland.

Nästan varje sommar kom Moster och Morbror ner och tillbringade sin semester hos oss. Det gjorde att Börje och jag kunde segla eller företa någon resa obehindrat. Jag gjorde också egna resor. Tillsammans med Ingeborg Brodin på Månestad reste jag till Kanarieöarna och med Martha till Mallorca dit jag också reste med Carin, Pyret och Agneta 1966. Pyret fyllde nämligen 40 år den 14 maj och hade fått en resa i present av sin käre man Einar. Så vi firade henne där. Jag hittade en almanacka från den här tiden och jag fattar inte hur jag hann med allt, nästan var kväll var det något. Varje tisdag och lördag var det bowling, varje onsdag sångövning, på söndag sång vid gudstjänsten. Röda Korset, syföreningen och kyrkoråd dessemellan. Hur hann jag med mig själv? Det kanske jag inte gjorde!

1965 slutade Börje på Hjulsbroverken och sen följde en turbulent tid. Personligen tyckte jag det var bra för Börje hade inte trivts på Hjulsbroverken. Farbror var inte lätt att ha som chef och absolut inte om man dessutom var hans son. Jag kunde se redan när Börje kom gående över stallplan hur dagen hade varit på kontoret och visste att han måste låta sin frustration komma ut någonstans och det blev så klart hemma. Jag förstod det, men det gjorde inte Moster, Morbror och barnen som tyckte att Börje var bråkig. Moster hade alltid med sig en jättelik förpackning nervlugnande tabletter när hon kom ner till oss och det var nog förståndigt. Plötsligt hade vi inga inkomster. En tröst var att vi hade bostaden kvar men vad skulle vi leva av? Alla våra olika funderingar har Börje skrivit om. För egen del var det bara att låtsas att allt var som det skulle och köra på som vanligt med möten och övningar, men det var inte lätt att hålla masken alla gånger. När beslutet till slut blev att vi skulle köpa in oss i Oilkillers och inreda barnkammaren till kontor, kunde jag andas lätt igen. Det hela visade sig vara en utmärkt lösning. Ekonomin tillät inte någon större personalstyrka. Börje anställde KG från Hjulsbroverken och han började som sanerare hos oss. Jag gick en skrivmaskinskurs och senare en bokföringskurs, så var kontorspersonalen på plats. Oilkillers öden och äventyr har Börje ju skrivit utförligt om, men den dag han kom hem och berättade om Arne Olssons bedrägeri och hur han lurat oss, det var första och som jag hoppas enda gången jag allvarligt funderat på att skjuta någon. Jag visste det fanns ett gevär nere på Stensserum, det tar jag och åker ner till Malmö och lurar Arne ner till hamnen och skjuter honom där, tänkte jag. Som tur var kunde Börje tack vare sitt goda namn och rykte minimera skadan här i Linköping och skaffa oss ett bra och långvarigt jobb på Saab. Det bestod i byte av skärvatten på alla deras maskiner, det gav oss en säker inkomst varje månad. Där var ju inget försäkringsbolag inblandat, så vi överlevde smällen med både hedern och firman i behåll, men det blev en tuff tid. Svårast var att inte visa något utåt och att inte oroa barnen. Det tog några år innan vi kunde ta ut en hyfsad lön från bolaget. Jag minns än i dag den underbara känslan när jag såg att jag hade så mycket pengar i plånboken så jag kunde betala kontant hos "Brorsan" för hela månaden. Nu var det slut att handla på "bok". Som sagt allt ordnade sig till det bästa och det var roligt att jobba tillsammans. Det svetsade ihop oss ytterligare, men jag tror det är få par som har tillbringat så många timmar tillsammans som vi. Som tur var hade vi våra fritidssysselsättningar på var sitt håll, eljest hade vi varit tillsamman dygnets alla 24 timmar. Personalen växte och när vi ett år hade haft både saneringen efter branden på Cloetta och en brand på Sapa i Vetlanda kunde jag, när jag räknade ihop alla arbetstimmar som skulle redovisas på

arbetsgivaruppgiften till skattemyndigheten, räkna ut att timmarna motsvarade 18 årsanställda. Det var jobbigt, men roligt, och känslan när årsbokslutet var klart och man såg det goda resultatet den var värd all möda.

1978 flyttade vi in till S:t Larsgatan och kontoret till Mjölnergatan där vi hyrde en gammal fabrik. Det blev ett evigt pendlande. Då någon alltid måste kunna svara i telefonen kunde vi inte åka samtidigt. Det löste vi så att Börje åkte med bussen till Hjulsbro, steg av några hållplatser tidigare och promenerade genom villaområdena till kontoret, en promenad på en halvtimme. En tant i syföreningen som bodde efter Börjes promenadväg, sade att hon kunde ställa klockan efter honom, han passerade hennes köksfönster samma tid de flesta morgnar. När han kom fram till kontoret ringde han och då kunde jag ta bilen ut. Detta med telefonen som kunde ringa när som helst under dygnets timmar, ofta mitt i natten, och då var det alltid panikbrådska, gjorde att även när vi var bortbjudna reste jag mig upp om det ringde i värdfolkets telefon, för vår telefon var ofta vidarekopplad. När det ringde på natten då blev jag orolig för att det hänt någon släkting något, både Moster, Morbror och Mamma var ju till åren. Var det en skada gällde det att snabbt skaffa fram folk som kunde resa omgående, det var svårt ibland särskilt på helger då en del tagit sig både en eller två nubbar. Försäkringsgubbarna var ju ivriga att saneringen sattes igång så snabbt som möjligt, för avbrottsförsäkringarna var kostsamma. Väl framme på skadeplatsen fick vi ofta anställa den nu arbetslösa personalen och det var ju en bra lösning för alla parter. Varje den 18 skulle antingen skatt eller arbetsgivaravgift betalas in och de datumen skaffade mig magsår. Räddningen var ofta att ringa till Saabs kontor och klaga min nöd, de var ofta villiga att tidigarelägga den månatliga utbetalningen och så ordnade det sig den månaden också. Jag var glad när vi hade mycket pengar i kassan, Börje däremot sa att då var det verkligen fara å färde för då hade vi för få jobb på gång, och han hade nog rätt. När vi 1983 sålde firman slapp jag oroa mig längre, men vi arbetade kvar två år på halvtid båda två. Börje jobbade måndag, onsdag och fredag och jag tisdag och torsdag. Det fungerade bra t o m när vi sommartid bodde på Stensserum. Så vägen mellan Hjulsbro och Blidstena har vi kört några gånger. Det otäcka var att så tidigt på morgonen var det många djur i rörelse på vägen, men allt gick bra. I och med att vi pensionerade oss helt, avsåg jag mig mina uppdrag både i syföreningen och det kyrkliga i Landeryd. Jag satt en mandatperiod i S:t Lars kyrkoråd och Kyrkans fastighetsnämnd. Som tack för allt arbete fick jag en guldklocka. Nu skulle vi vara fria att göra det vi ville. Vi började med att resa, dels med Saaba till Norge, åren därpå flög vi till Madeira, Rom, Paris Spanien, ja alla de ställen vi dittills inte sett reste vi till. Danmark, Holland, Tyskland, Frankrike, England hade vi redan varit i ensamma eller med barnen. Österrike är det enda land jag är ledsen att jag inte har varit i, det lär ju vara så underbart vackert, men det är ju Sverige också tröstar jag mig med och det har jag sett från Falsterbo till Treriksroset. Det är värt att se, glöm inte det! Vi beslöt oss också att ägna oss åt någon hobby som intresserade oss båda. Det blev släktforskning. Som vanligt gick Börje systematiskt till väga. Först gick vi på kurs och lärde oss var, när och hur man gör. Bland annat att läsa gammal tysk stil som många präster skrev med på 1600- och 1700-talet. Våra äldsta kyrkböcker är från den tiden, det är vi ensamma om i Europa, för lyckligtvis har vi inte haft krig här och fått vara arkiv förstörda. Detta gör att forskare från hela världen kommer hit och letar i våra kyrkböcker. De amerikanska mormonerna har fotograferat av alla böcker, det har underlättat så att vi, först fick allt material inmatat på kort och sedan datoriserat. För oss betydde forskningen resor till platser varifrån våra respektive släkter härstammade från, Blekinge,

Västergötland, Medelpad med flera landskap. På landsarkiven i Härnösand och Vadstena forskade vi också. Efter branden på biblioteket i Linköping gick det bara att forska i arkivet som finns på slottet i Vadstena och det är spännande för där har de originalböckerna. Det inger en speciell känsla att bläddra i en bok från 1600-talet eller försöka tyda vad en präst präntat ner år 1750.

Resultaten av vår nedlagda möda finns tack vare Börje att läsa i bokform. Forskningen har också gett oss många nya vänner. Dels släktingar som vi funnit och som vi sedan hållit kontakten med och så andra släktforskare. Vi har nu bott på S:t Larsgatan i snart 30 år. Större kontrast till Stensersum kan man nog inte hitta, så vi är lyckligt lottade som får ha både och. På våren är jag innerligt trött på allt buller både i och utanför huset här och längtar ut till friden och ron på landet. På hösten, när kvällarna blir långa och kolsvarta och man inte ser en levande själ, om man inte bjuder in den själv, då ser jag fram mot att flytta in till ljuset och ljuden i stan. Mina barn och barnbarn är nu min största glädje. Det är så roligt när vi träffas alla och det gläder mig storligen att vi blivit så många och att vi trivs så bra tillsammans. Det känns egendomligt att tänka på att jag är upphov och orsak till att vi gemensamt bildar en familj. Tre gossebarn har jag fött till världen och de har givit mig allt detta. Jag är tacksam mot livet, mot Er alla och Börje som skänkt mig så mycken glädje.

Tack!

"På allmän begäran"

Ingrid

Den 1 december 2006.